

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Izobraževanje

PRESOJA VPLIVOV NA KULTURNO DEDIŠČINO

Ljubljana, 7.11.2019

Presoja vplivov na
arheološko dediščino in
arheološke ostaline

Helena Štih

Pojmi

neidentificirane
arheološke ostaline

neidentificirano
arheološko najdišče

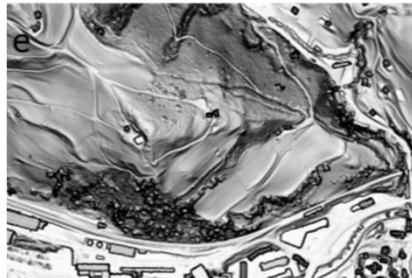
(še) neidentificirane
arheološke ostaline
(arheološki potencial)

PAR
za
identifikacijo

KD

Pojmi

PAR za identifikacijo/oceno arheološkega potenciala:

PAR 1-4:

- historična analiza
- analiza obstoječih podatkov
- GIS analize
- metode daljinskega zaznavanja – LIDAR, termokamera ipd.

PAR 5-7:

- ekstenzivni terenski pregled površin (površinski pregled v zbiralnih enotah 50 x 10m, kopanje jamic v mreži 50m x 10m, 0,4 x 0,4 x 0,4m)
- geofizikalne raziskave – georadarska metoda, magnetna metoda ipd. - ekstenzivno

Pojmi

PAR za vrednotenje arheološkega potenciala/PAR za določitev ukrepov varstva:

PAR 8-13:

- intenzivni terenski pregled (površinski pregled v zbiralnih enotah dimenzij 10 x 10 metrov, podpovršinski pregled v zbiralnih enotah dimenzij 10 x 10 metrov s kopanjem jamic 0,4 x 0,4 x 0,4 metrov)
- vrtanje in ročno kopanje v mreži 10 x 10 m (ročni izkop sond dimenzij 1 x 1 x 1 meter in vrtanje jedrnih vrtn)
- strojno kopanje z dokumentiranjem (arheološko dokumentiranje profila strojno izkopanega jarka)
- geofizikalne raziskave (georadarska metoda, upornostna metoda, magnetna metoda itd.) – intenzivno

PAR za nadzorovano odstranitev pred posegi v prostor:

PAR 14:

- nadzorovana odstranitev – izkopavanja, nadzor ob gradnji in podobno

Izhodišča

- Evropska konvencija o varstvu arheološke dediščine, 1992
- ZVKD-1
- ZVO-1
- Uredba o CPVO
- **preventivna arheologija**
- pri vseh **večjih** posegih izvedba arheoloških del
- presoja vplivov na **arheološke ostaline**
- zagotovitev **dodatnih informacij** za izvedbo presoje vplivov
- **Izvedba okoljske presoje, tudi na kulturno dediščino**
- Pri ugotavljanju vplivov se **praviloma** upoštevajo dostopni podatki

Odločitev o uvedbi postopka CPVO/PVO

- standardizacija (PVO poseg ali DPN)
- optimizacija (zdrav razum)

DA

odločba MOP SSPVO

znani podatki
(ZVKDS)

NE

pomanjkljivi podatki:

- PAR 1-7, zagotovi MK – vpis v register dediščine
- PAR 8-13 na najdišču, če ni možna presoja, zagotovi investitor

Vsebinjenje

Pri vsebinjenju naj sodeluje MK skupaj z ZVKDS.

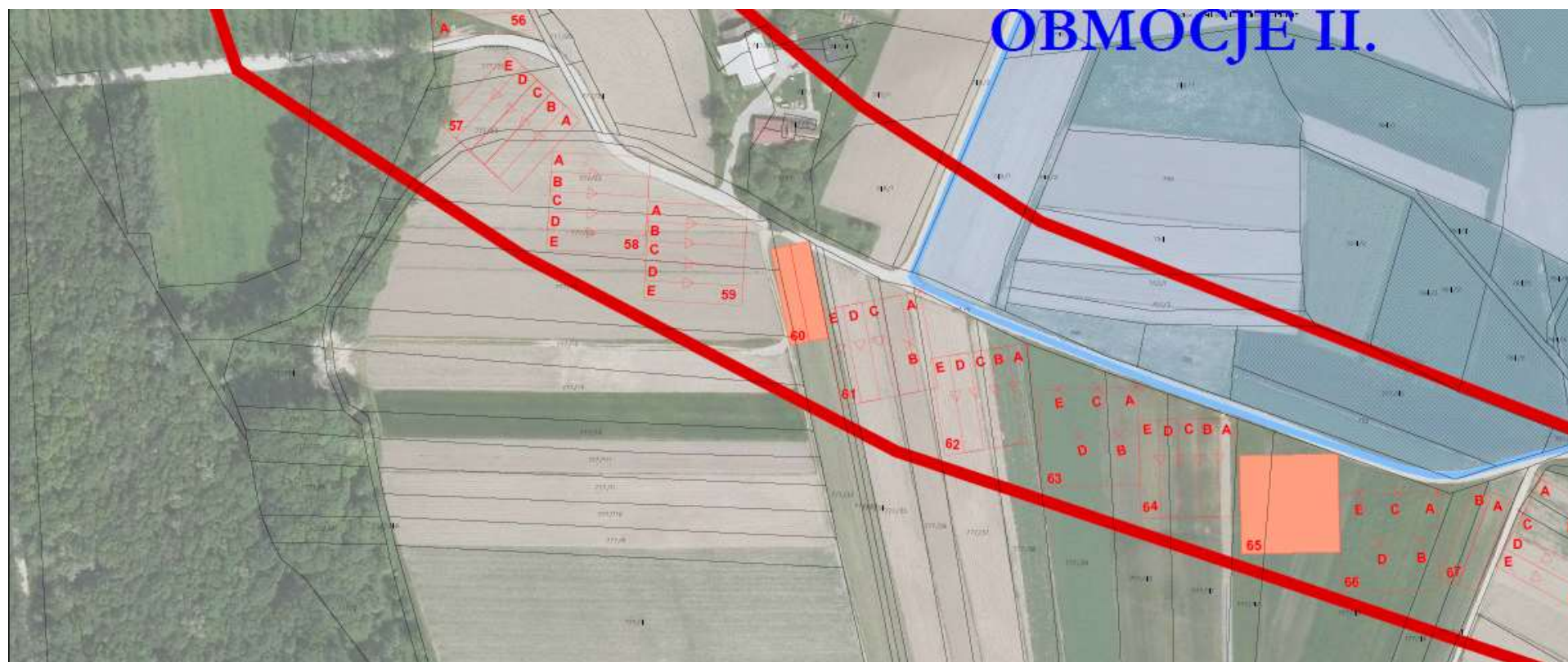
Obravnava vplivov na arheološke ostaline naj se izvaja ločeno od obravnave vplivov na ostalo dediščino.

Načini presoje vplivov:

- 1. možnost (ločimo znane podatke od neznanih):
 - na kulturno dediščino (vključno z arheološkimi najdišči)
 - na arheološke ostaline
- 2. možnost (ločimo drugo dediščino od arheološke):
 - na kulturno dediščino, ki ni arheološka dediščina
 - na arheološko dediščino in arheološke ostaline

Podatki o planu

- Območje plana (obvezno za izvedbo terenskega dela PAR)
- Značilnosti plana (točkovni posegi (DV), emisije in podobno)

Podatki o stanju arheološke dediščine in arheoloških ostalin

- Najboljši pogoji za ohranjanje arheoloških ostalin so praviloma v ohranitvi v njihovem prvotnem okolju.
- Izvedba nedestruktivnih arheoloških raziskav naj ima prednost pred invazivnimi.
- Podatki o arheološki dediščini in arheoloških ostalinah izhajajo:
 - za arheološki spomenik – iz akta o razglasitvi
 - za registrirano arheološko najdišče – iz prostorskega akta
 - za arheološke ostaline – iz ZVKD-1 (obvezna ohranitev)

Podatki o stanju arheološke dediščine in arheoloških ostalin

Kadar obstoječi podatki ne omogočajo presoje vplivov na arheološke ostaline, se s smernicami MK (na podlagi gradiva ZVKDS) opredelijo potrebne PAR, ki bodo zagotovile dodatne informacije za izvedbo presoje vplivov.

Izvedba dodatnih PAR:

- strateški plani: PAR se praviloma ne izvajajo
- državni prostorski načrti:
 - če ni CPVO postopka, se PAR ne izvajajo
 - če je CPVO in PVO postopek: PAR 1-4 v fazi CPVO, PAR 5-7 v fazi PVO
 - če je CPVO (PVO pa ne oz. je PVO v fazi projektiranja): PAR 1-7 v fazi CPVO
- občinski prostorski načrti in občinski podrobni prostorski načrti:
 - če je CPVO postopek zaradi PVO posega: PAR 1-7 v fazi CPVO

Podatki o stanju arheološke dediščine in arheoloških ostalin

Dodatne PAR se izvedejo izjemoma tudi **na registriranem arheološkem najdišču**, kadar obstoječi podatki ne zadoščajo za presojo. Izvede se potrebne PAR za vrednotenje potenciala po metodah **PAR 8-13**

Izvede se **najmanj destruktivno metodo**, ki bo lahko dala rezultate, na podlagi katerih bo možno presojati vpliv na arheološke ostaline.

Metode se po potrebi prilagodi, vendar v finančnih okvirih, predvidenih za „običajni postopek“ (na primer vrtače, nasutja ipd.).

Kadar izvedba PAR ni smiselna (plazovitost in podobno) se jih ne izvede ali se jih izvede z drugo metodo).

Na podlagi PAR za oceno potenciala se v RKD vpiše **nova arheološka najdišča** in se podatki upoštevajo pri nadaljnji presoji vplivov plana na arheološke ostaline oziroma arheološko dediščino.

Okoljski cilji plana

Pasivno varstvo arheoloških ostalin (umik plana iz registriranega arheološkega najdišča, preprečevanje posegov, s katerimi bi se poslabšale možnosti za varstvo)

Aktivno varstvo arheoloških ostalin (prezentacija arheoloških ostalin, zagotavljanje možnosti za razumevanje dediščine in podobno)

Merila vrednotenja

Pri presoji vplivov na arheološke ostaline se uporabi:

- ocena A (kadar se poseg v celoti izogne arheološkim najdiščem, tudi tistim, opredeljenim s PAR za oceno potenciala)
- ocena B (kadar se posega v robni del predhodno raziskanega najdišča, kjer ni bilo arheoloških ostalin)
- ocena C (kadar se posega v robni del najdišča in so kot omilitveni ukrep pred posegi izvedene PAR za vrednotenje arheološkega potenciala na arheološkem najdišču, rezultati pa omogočajo poseganje v najdišče)
- oceni D in E pomenita bistven oziroma uničujoč vpliv, ki ga ni mogoče odpraviti z omilitvenimi ukrepi
- **ocena X** se uporabi v primerih, ko PAR, potrebne za oceno vplivov na arheološke ostaline še niso izvedene oziroma niso pridobljeni rezultati, ki bi jih okoljsko poročilo lahko presojalo, zato z oceno X ugotovimo, da vpliva na arheološke ostaline ni možno presojati.

Ugotavljanje vplivov

Presoja vplivov na arheološke ostaline naj bo **samostojna** (zaradi specifičnosti obravnave podatkov in procesa njihove pridobitve) in ločena od presoje vplivov na ostalo dediščino, lahko pa je združena s presojo vplivov na arheološko dediščino.

Končna ocena vplivov na kulturno dediščino je lahko skupna.

Presoja naj temelji na:

- dostopnih podatkih
- ključnih rezultatih poročil o oceni arheološkega potenciala, če so bile izvedene PAR za oceno potenciala
- ključnih rezultatih poročil o vrednotenju arheološkega potenciala, če so bile izvedene PAR za vrednotenje potenciala
- nadaljnjih ukrepov za varstvo arheoloških ostalin.

Če so bila na podlagi PAR za oceno potenciala registrirana nova arheološka najdišča, se njihova obravnava vključi v tisti del okoljskega poročila, ki obravnava arheološko dediščino.

Omilitveni ukrepi

Preprečitev negativnih vplivov:

- umik prostorske ureditve, posega, rešitve ali programskega izhodišča iz arheološkega najdišča
- lokacijske izboljšave (preusmeritev posega v že degradirana ali premalo izkoriščena območja)
- izločitev nesprejemljivih alternativ
- iskanje konceptualno drugačnih rešitev – sprememba razvojnega koncepta, iskanje alternativ,

Zmanjševanje negativnih vplivov:

- povečanje oddaljenosti od arheološkega najdišča (vizualni vpliv)
- zmanjšanje posega oziroma zmogljivosti (infrastrukturnih objektov)

Obveza izvedbe dodatnih arheoloških raziskav za vrednotenje arheološkega potenciala (za potrebe pridobitve informacij v zvezi z varstvom)

Predstavitev/prezentacija ostalin „in situ“, prilagoditev projektov

Nadomestni, izravnalni ukrepi

Nadzorovana odstranitev arheoloških ostalin ali nadzor ob gradnji kot skrajni ukrep varstva

Viri fotografij (po vrstnem redu predstavitve):

- Rob, arheološko najdišče Gradiški vrh, rimski zaporni zid (Claustra Alpinum Iuliarum) na lokaciji Kobilji curek, arhiv ZVKDS, CPA, foto Maja Lavrič (naslovna fotografija)
- arhiv ZVKDS, CPA
- arhiv ZVKDS, CPA
- arhiv ZVKDS, CPA
- Mengeš in Trzin skozi čas, StaneStražar, Mengeš, Trzin: Krajevna skupnost, 1993
- Mengeš in Trzin skozi čas, StaneStražar, Mengeš, Trzin: Krajevna skupnost, 1993
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Franciscejski_kataster
- arhiv ZVKDS, CPA, Gašper Rutar
- arhiv ZVKDS, CPA, Maja Lavrič
- arhiv ZVKDS, CPA
- <https://www.delo.si/novice/slovenija/z-mostisci-in-naturo-proti-daljnovedu-cez-barje.html>
- <https://www.radolca.si/sl/aktivnosti/pohodnistvo/tematske-poti/arheoloska-pot-mosnje>

Hvala za pozornost